

LUNDS
UNIVERSITET

Hur stor roll spelar kläderna i uttrycket av ditt genus?

En kvalitativ studie av icke-binära personers perspektiv på sin stil.

Linnea Säfström

Avdelningen för modevetenskap

Institutionen för kulturvetenskaper

Lunds Universitet

MODK63, 15 hp. Examensarbete för kandidatexamen, vt 2023

Handledare: Emma Severinsson

Linneas Acknowledgements

This one's addressed for all the individuals who are in-between or partially outside of the binary gender system. This one's for you who identify as queer, who can be both and nothing, in-between and all around. This one's for you who identify as non-binary, agender, androgynous, cisgendercishet, cissexual, gender, gender bender, gender-bending, gender bias, gender-diverse, gender diversity, gender dysphoria (and all others who identify with others) by your courage. This one's for you who lack scientific research within the fields of fashion studies, who wants to learn more and to understand what role style and clothing play in reinforcing your gender identity. This one's for you, who don't mind breaking the heteronormative gender categories, to dress and style yourself outside of the norms, or by just being yourself. This one's for you.

Abstract

The self-expression to empower oneself through fashion and dress is a fundamental aspect of personal identity and challenge of gender norms, particularly for non-binary individuals. As gender norms are social norms that may limit a person's choices of clothing and influence on how to express oneself, non-binary individuals may find it more difficult to find clothing that aligns with their personal identity and style, than other genders. Also, the challenge of how to cultivate a personal style without facing societal judgment and exclusions remains a persistent issue. Inclusion is crucial in creating an environment where all individuals feel welcomed and accepted, regardless of how they express their gender identity through clothing or other means. By promoting self-expression and breaking down gender norms, we can create a more inclusive and equitable world for everyone. This bachelor thesis explores the social and cultural implications of fashion and the importance of creating a space for all individuals, specifically non-binaries, to explore and express their personal style without fear of discrimination. The conclusion of this study is that clothing is highly individualistic and that it is neither appropriate to make assumptions nor to generalize about non-binary individuals' experiences related to their style and clothing choices. Instead, it is crucial to respect and acknowledge each individual's self-identification and to be allowed to define your own style without imposing any categories or labels.

Keywords: *Non-binary, personal identity, style, gender-neutral, gender identity, normative society, self-expression, labels.*

Words: 228

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och Frågeställning	5
2. Tidigare forskning	6
3. Teoretiskt ramverk	9
3.1 Queerteori	9
3.2 Heteronormativitet och den heterosexuella matrisen	10
3.3 Genusperformativitet och kön	11
4. Metod - Kvalitativa, semistrukturerade intervjuer	13
4.1 Informanter & Subjektiva föreställningar om pronomen	13
4.2 Material, urval och avgränsningar	14
4.3 Intervju, transkribering och tematisering som analysmetod	14
4.4 Etiska överväganden och potentiella risker	15
4.5 Reflexivitet	16
4.6 Jag är ytterst medveten om att...	17
5. Resultat och Analys	17
5.1 Den individuella stilen	17
5.1.1 Klädernas betydelse i ett självuttryck	21
5.2 Normer och stereotyper	22
5.3 Ett skifte i synen på kläder och stil.	24
6. Sammanfattande diskussion	28
6.1 Vidare forskning	30
7.0 Referenser	31
7.1 Internetkällor	33
8. Bilagor	33
8.1 Bilaga 1 - Intervjuguide	33

1. Inledning

Artisten Harry Styles har haft en stor inverkan på att främja acceptansen av queer klädstil. I Vogue decemberomslag 2020, medverkade Styles som världens första manliga artist att ensam pryda tidningens omslag.¹ Detta gjorde han klädd i en vit spetsklänning, som blivit hyllat av LGBTQ+-rörelsen och av modevärlden. Den hyllning som cirkulerade var främst ett främjande av en mer inkluderad syn på mode och könsuttryck samt en normalisering och en ny öppenhet i att män också kan bära kvinnokodade kläder. I en intervju med Variety, uttrycker Styles:

”To not wear [something] because it’s females’ clothing, you shut out a whole world of great clothes. And I think what’s exciting about right now is you can wear what you like. It doesn’t have to be X or Y. Those lines are becoming more and more blurred.”²

Jag anser att Styles lyfter något väldigt viktigt med detta citat, som främst visar att kläder inte bör begränsas av traditionella könsnormer. Det får mig att tänka på kopplingen mellan kläder och genus och hur vi producerar och reproducerar en norm om hur människor förväntas klä sig utifrån sitt tillskrivna kön.

Med hjälp av modevetenskaplig forskning inom ämnet av kläder, förmedlar sociologen Yuniya Kawamura hur kläder är ett uttryck för social status, självförtroende, individualitet och andra personliga egenskaper till utomstående.³ Bland dessa kläder har begreppet *stil* en betydelsefull roll, då stilar hjälper oss att forma vår identitet beroende på den enskilda förmågan att uttrycka oss i vem vi är och hur vi vill uppfattas som.⁴ Det uppmanar människor att utforska en personlig stil som speglar vår identitet, oavsett vilket kön vi har. Jag ser på begreppet stil som en helhet, som inkluderar allt från kläder, frisyrier och accessoarer till olika aspekter och element som samverkar för att skapa en enhetlig och distinkt stil. Enligt den svenska språkforskaren Lars Melin finns det olika definitioner av stil, men ingen som enligt

¹ Bowles, Hamish, “Playtime With Harry Styles”, Vogue, 2020-11-13.

<https://www.vogue.com/article/harry-styles-cover-december-2020> (Hämtad 2023-05-14)

² Halperin, Shirley, “This Charming Man: Why We’re Wild About Harry Styles”, 2020-12-02.

<https://variety.com/2020/music/news/harry-styles-fine-line-hitmaker-of-the-year-1234842744/> (Hämtad 2023-05-14)

³ Yuniya, Kawamura (2007). Modeologi: En introduktion till modevetenskap Norstedts Akademiska Förlag, s. 34.

⁴ Pratt, M. G. and Rafaeli, A. (1993). Tailored Meaning: On the meaning and impact of organizational dress. The Academy of Management Review, vol. 18, No. 1, ss. 32-55.

honom anses vara perfekt. Andra forskare som Anna Östling, menar på att begreppet stil inte går att definiera då det är en individuell företeelse och något vi inte kan bortse från vare sig om man följer trender, specifika normativa stilar eller inget alls.⁵ Vad som dock är underförstått i principen av den individuella företeelsen är samhällets syn på kläder i relation till vilket genus en tillskrivs och vad en förväntas att bära, trots det årtal vi lever i idag 2023.

1.1 Bakgrund

Historiskt sett har könsindelningen i samhället alltid varit uppdelad i två binära kategorier, man och kvinna. Män och kvinnor har förväntats att bete sig i linje med deras respektive könsattribut, där män förväntas uppvisa en manlighet och kvinnor en kvinnlighet. Det har också varit förväntat att dessa två könsgrupper ska attrahera varandra, inte minst i deras val av kläder.⁶ Elizabeth Wilson framhåller att kläder är en avgörande faktor för att placera människor i sociala sammanhang och samtidigt signalera vilken yrkesroll eller hierarkisk tillhörighet personen har. Kläder, liksom vår individuella stil, har en betydelsefull roll i hur vi uttrycker oss själva.⁷

I dagens samhälle finns en större medvetenhet kring personer som varken identifierar sig som man och kvinna. De personer som identifierar sig som mellan- eller delvis med det binära könssystemet, kallas icke-binära eller genderqueer. Icke-binära kan således vara både man och kvinna, och ingenting, mitt emellan och runtomkring. Eftersom vi lever i ett heteronormativt samhälle är det alltså också en könsidentitet att inte identifiera sig som något kön alls.^{8 9}

Uppdelningen i man och kvinna har mött olika former av utmaningar, både i historien och i modern tid. Det har varit en kamp för jämlikhet för en icke-diskriminering baserat på ens genus. År 1979 markerade avskaffandet av Socialstyrelsens klassificering av homosexualitet som sjukdomsdiagnos i Sverige. Avskaffandet var en viktig milstolpe i kampen för HBTQI+

⁵ Östling, Anna (2002). Stil eller inte? Fornvännen, ss. 51–55.

⁶ Butler, Judith (2007). Genustrubbel – feminism och identitetens subversion. Göteborg: Daidalos, s. 7.

⁷ Wilson, Elizabeth (2003). Adorned in Dreams: Fashion, Dress and Modernity (London: I B Tauris, new edition [1985], s. 3.

⁸ <https://rfslungdom.se/ordlista/icke-binar/> (Hämtad 2023-03-27)

⁹ Richards, Christina, Walter Pierre Bouman, Leighton Seal, Meg John Barker, Timo O. Nieder & Guy T'Sjoen (2016). Non-binary or genderqueer genders, International Review of Psychiatry, 28:1, 95-102, DOI: 10.3109/09540261.2015.1106446, s. 95.

personers rättigheter.¹⁰ Förkortningen står för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera personer och personer med intersex. Plustecknet läggs till för att inkludera andra identiteter och sexualiteter som inte kategoriseras som heterosexuella.¹¹ Efter 1979 har den svenska lagstiftningen gradvis utvecklats och anpassats för att inkludera och skydda HBTQI+ personer. Samtidigt har det skett en rad andra viktiga förändringar då en ny synlighet har väckts till liv, en ny acceptans och en normalisering av allt fler icke-binära. Idag finns det alltmer utbud av resurser som riktar sig till icke-binära personer. Detta inkluderar en mängd olika identiteter, såsom agender, bigender, genderqueer, intergender och flera andra som går att hitta på RFSLs ungdomssida.¹²

Sedan 2012 har den så kallade ”hen”- debatten haft en betydelsefull roll för diskussionen om icke-binäras rättigheter i Sverige. Debatten handlar om ett införande av pronomenet ”hen” som ett tredje könsneutralt alternativ till ”hon” och ”han”. ”Hen”- debatten möjliggjorde ett mer inkluderat samhälle och bidrog till en ökad medvetenhet om icke-binär identitet och könsidentitetens mångfald. Plötsligt kunde andra undvika att felbenämna andras kön. Utöver detta nya tillägg av pronomen, fanns det (och fortfarande finns) en del svårigheter i att bryta mot konventionella normer som i stort sett kan vara utmanade och oroväckande för många att modifiera. Särskilt när det kommer till att uttrycka sin könsidentitet på ett sätt som tidigare inte passat in i det binära könssystemet.¹³ Trots en mer inkluderad syn på kön utanför man och kvinna, är det fortfarande en väldigt utsatt position att leva som och uttrycka sig som icke-binär idag. Många icke-binära personer möter utmaningar i att uttrycka sin identitet. Specifikt i att hitta sin stil och de kläder som en känner sig bekväm i. Det gör det svårare för icke-binära personer som inte alltid vill eller kan begränsa sig till traditionella köns kategorier.

1.2 Syfte och Frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka icke-binära personers perspektiv på sin stil för att ta reda på hur stor roll kläderna spelar i uttrycket av ditt genus. Jag kommer även att undersöka icke-binära upplevelser av normativa föreställningar kring kläder och genus och ifrågasätta det binära synsättet i varför kvinnor ”bör” bära kvinnokläder och män ”bör” bära manskläder och belysa varför det inte kan vara tvärtom. Detta gör sig tydligt i de uppdelade sektionerna

¹⁰ <https://www.regeringen.se/artiklar/2018/06/historik-om-utvecklingen-av-hbtq-personers-rattigheter-i-sverige/> (Hämtad 2023-04-24)

¹¹ <https://www.eskilstuna.se/kommun-och-politik/hallbar-stad/hbtqi-> (Hämtad 2023-04-24)

¹² <https://rfslungdom.se/ordlista-page/> (Hämtad 2023-04-24)

¹³ <https://www.dn.se/om/hen-debatten/> (Hämtad 2023-04-18)

Herr och Dam i de stora modejättarnas klädbutiker eftersom icke-binära personer tvingas att ta ställning för att konsumera kläder.

För att uppnå mitt syfte utgår jag från följande frågeställningar:

- Vad innebär att klä sig icke-binärt?
- Hur påverkar normer och stereotyper valet av stil hos personer som identifierar sig som icke-binära?
- Hur kan kläder fungera som ett medium för att främja inkludering för icke-binära personer?

2. Tidigare forskning

I följande avsnitt avser jag att redogöra för tidigare forskning inom det queera området och som är relevant för icke-binära personers perspektiv på sin stil. Detta görs för att få en överblick över vad som tidigare har publicerats inom det aktuella forskningsområdet och vad som anses saknas. På så sätt kan jag som forskare bedöma relevansen av min studie för att utvärdera och diskutera mitt resultat i förhållande till den tidigare forskningen som finns, med förhoppning att bidra till ny kunskap inom det modevetenskapliga fältet.

Svensk forskning om kläder och genus har visat att individuella klädval kan påverkas av sociala normer och förväntningar, samtidigt som det visar på ett personligt uttryck och motstånd mot normativa könsmonster. Maja Gunn är en av dessa forskare som har i sin doktorsavhandling *Body Acts Queer – Clothing as a performative challenge to heteronormativity*, genomfört tre olika projekt med en gemensam koppling till kläder. Gunn begripliggör begreppen genus, feminism och queer för att undersöka den ideologiska och performativa funktionen som kläderna har inom de sociala, kulturella och heteronormativa strukturerna. Avhandlingens resultat har visat att kläder skapar parallella företeelser, delvis i det förkroppsligande men även i kontexten av text. Det har även förekommit att klädernas funktion är en evig tolkning av hur design kan omvärdera och förändra utopi i queer estetik.¹⁴

I relation till Gunns avhandling belyser Sveriges första doktor inom modevetenskap, Philip Warkander, i sin artikel *Queer estetik och klubbliv i nutida Stockholm* hur queer estetik

¹⁴ Gunn, Maja (2016). *Body acts queer: clothing as a performative challenge to heteronormativity*. Diss. Borås: Högskolan i Borås, 2016. Borås.

skapas och vilka förhållningssätt som finns för att uttrycka sig queert. I sin studie undersökte Warkander med hjälp av deltagande queera informanter hur queer estetika uttryck tar plats i sin klädstil. Warkander menar på att queer estetik är föränderligt och förhåller sig utanför det heteronormativa av vad som anses vara manligt och kvinnligt. Bland dessa förklarar Warkander hur klädernas funktion kan fungera som en form av motstånd mot binära könsnormer och samhällseliga förväntningar. Han förklarar även hur queer estetik används för att utmana normer genom okonventionella bruk av plagg, accessoarer, smink och peruker.¹⁵ Det förekommer även hur dessa informanter får utstå skällsord, vilket gör sig tydligt i vilka som tycker sig stå högre i rang och ifrågasätter människors val av kläder.¹⁶

Akademikern Judith Halberstam skriver i *Female Masculinity* om kvinnliga maskuliniteter som utmanar traditionella normer. Halberstam undersöker hur begreppet maskulinitet inte enbart tillhör män, utan även kvinnor som identifierar sig som maskulina.¹⁷ Ett exempel som tas upp är hur kvinnliga maskuliniteter kan bryta mot dessa normativa könsroller genom termen ”tomboys”. Dessa ”tomboys” definierar Halberstam som kvinnor som klär sig i mer maskulina kläder och som betar sig på ett sätt som traditionellt förknippas med maskulinitet. Halberstam menar att dessa ”tomboys” utmanar de existerande maktstrukturer som finns genom att bryta mot den traditionella synen på hur en kvinna ”bör” klä sig och hur en kvinna ”bör” se ut.¹⁸ Det ska tilläggas att modedeforskaren Elizabeth Wilson redan 1985 lagt grunden och framfört liknande åsikter före Halberstam. Wilson är en feminist som inte fördömer mode utan istället ser det som en viktig social teknologi som representerar själ och kropp som kulturellt producerade begrepp. I sin bok *Adorned in Dreams: Fashion and Modernity* diskuterar Wilson att mode är ett självuttryck och ett identitetsskapande, särskilt med avseende på könsroller. Wilson belyser även att mode är beroende av kön och att kläder har en stor betydelse för könsgränser och normer, som både bekräftas, utmanas och omdefinieras.¹⁹

Queerteori kan användas för att belysa mode som en plats för subversion och utmaning av normativa köns- och sexualitetsnormer. Annamari Vänskä skriver i *From Gay to Queer—Or, Wasn't Fashion Always Already a Very Queer Thing?* om begreppet queer i sin kontext till

¹⁵ Warkander, Philip (2016). "Att man går där och ser halvkvinnlig ut, kan ju vara ganska provocerande " – Queer estetik och klubbiv i nutida Stockholm. *Lambda Nordica*, 14(3-4), s. 40.

¹⁶ Warkander, 2016, ss. 24-42.

¹⁷ Halberstam, Judith (1998). *Female Masculinity*. Durham, NC and London: Duke University Press, s. 8.

¹⁸ Halberstam, 1998, s. 6.

¹⁹ Wilson, 2003, ss. 117–133.

mode och queerteori genom att lyfta upp ett flertal modeutställningar som anses betydelsefulla i sammanhanget. Vänskä menar att queert mode är flytande och paradoxalt, samtidigt som det formar sexuella identiteter och suddar ut gränser mellan det homosexuella, maskulina och feminina.²⁰ Bland dessa, menar Vänskä att det finns vissa modeuttryck som har kommit att förknippas med personer inom det queera och HBTQI+ samhället eftersom mode sedan länge använts för att visa en viss tillhörighet likt en motrörelse för de förtryck som förekommit från samhället.

För att förklara klädernas betydelse inom det queera, likt Wilsons och Vänskäs åsikter om det iklädda fenomenet, relaterar Valerie Steeles bok *A Queer History of Fashion: From the closet to the catwalk* till mode och dess roll i att uttrycka identitet. Steeles undersöker historien om kläder och mode genom en queer- och HBTQI+ lins som visar hur dessa har använts för att utmana heteronormativa normer och uttrycka icke-heterosexuell identitet. Steele undersöker denna lins genom att belysa ”gayhet” och ”queerhet” inom mode för att uppmärksamma den historiska närvaron av homosexuella män, lesbiska, bisexuella och transpersoner i modesystemet som modedesigners. Hon betonar också kreativiteten och motståndet mot förtryck som uttrycks genom HBTQI+ subkulturella och gatu-stilar, vilka ofta överskrider kön och könsroller. Steele menar att modehistoria inte kan förstås fullständigt utan att ta hänsyn till de kreativa bidragen från queera individer, inklusive homosexuella, lesbiska, bisexuella, transsexuella och andra.²¹

I det närliggande området transgenderstudier, utforskar etnologen Signe Bremers i sin bok *Kroppslinjer* från 2011, hur queerteori kan tillämpas för att studera människor med queera identiteter. I Bremers forskning utgår hon från socialt utsatta grupper med fokus på kön, transexualism och kropp i relation till berättelser från informanter om sina könskorrigeringar. Hon ställer sig även kritiskt till den binära tvåkönsnormen som fortfarande är starkt närvarande, trots att det har funnits framsteg genom den feministiska kampen, hbtq-kampen samt införskaffandet av nya lagliga rättigheter.²²

²⁰ Vänskä, Annamari (2014). From Gay to Queer—Or, Wasn't Fashion Always Already a Very Queer Thing?, *Fashion Theory*, 18:4, 447-463, DOI: 10.2752/175174114X13996533400079, s. 458.

²¹ Wilson, E., Breward, C., Cole, S., McNeil, P., Karaminas, V., & Katz, J. D. (2013). A queer history of fashion: From the closet to the catwalk. V. Steele (Ed.). New Haven, CT: Yale University Press, ss. 9-11.

²² Bremer, Signe (2011). *Kroppslinjer: kön, transexualism och kropp i berättelser om könskorrigering*. Diss. Göteborgs universitet. Göteborg: Makadam förlag, ss.1-251.

3. Teoretiskt ramverk

För att erhålla en bredare förståelse för det modevetenskapliga fältet i relation till icke-binäras uttryck av sitt stilskapande, är queerteori uppsatsens *teoretiska ramverk* som kommer att diskuteras utifrån den tidigare feministiska teorin. Eftersom queerteorin inte är en enhetlig teori, utan flera teorier som tillsammans tolkar identitet, kultur och samhälle, finns det olika teorier som jag redogör för i min studie.²³

3.1 Queerteori

En av de främsta företrädarna inom queerteorin är Judith Butler som har en betydelsefull roll för utmaningen av binära kön. Uppsatsen kommer därför att utgå ifrån Butlers teorier om heteronormativitet, heterosexuell matris och genusperformativitet. Bland dessa teorier ställer sig Butler kritisk till kategorierna kön, genus och sexualitet och hur de tidigare har behandlats inom den feministiska forskningen, inte minst från Simone de Beauvoirs teori om kön. Andra queerteoretiska forskare, som genusvetaren Tiina Rosenberg med sin bok *Queerfeministisk agenda* och genusvetaren Fanny Ambjörnsson med boken *Vad är queer?* tar avstamp i Butlers teorier och undersöker bakgrunden till queerteorin. Rosenberg och Ambjörnsson beskriver begreppet queer utifrån ett svenskt perspektiv.²⁴ Både Ambjörnsson och Rosenberg belyser hur begreppet inte bör preciseras och begränsas och därför är det viktigt att inte slå fast en exakt betydelse av det queerteoretiska förhållningssättet.²⁵ Vad som är gemensamt för de olika inriktningarna inom queerteorin är fokus på förhållningar om normer och avvikelser.

Utifrån ett mer nutida queerteoretiskt perspektiv förklarar samhällsteoretikern Sara Ahmeds i sin bok *Queer Phenomenology* hur våra individuella upplevelser till objekt och våra kroppar formar oss som individer och vår identitet. I sin bok lyfter Ahmed upp ordet orienterad, vilket innebär att känna sig hemma, veta var man står och att ha vissa objekt inom räckhåll för att anses inkluderad.²⁶ Frågan som Ahmed belyser är utifrån queera personers position och som enligt normen inte följer dessa riktlinjer. Istället förklara Ahmed hur queera personer har lättare till att bli desorienterade i det fysiska rummet om ens egen kropp inte passar in till det som anses vara orienterat.²⁷

²³ Ambjörnsson, Fanny (2016). *Vad är queer?* Natur och Kultur, (2:a utg.) Stockholm, s. 47.

²⁴ Rosenberg, Tiina (2002). *Queerfeministisk agenda*, Stockholm: Atlas.

²⁵ Ambjörnsson, 2016, s. 16.

²⁶ Ahmed, Sara (2006). *Queer phenomenology: orientations, objects, others*. Durham, N.C.: Duke University Press, s. 16.

²⁷ Ahmed, 2006, s. 158ff.

3.2 Heteronormativitet och den heterosexuella matrisen

Rosenberg förklarar att sedan begreppet queer började att användas inom forskningen under 1990-talet, har queera perspektiv uppmanat samhället till att flytta fokus från förutbestämda sexualiteter till friare sexualiteter.²⁸ Fokuset har främst belyst förhållandet mellan heterosexuella och homosexuella personer.²⁹ I detta sammanhang vänder begreppet queer upp och ner på tankesättet om att det finns "[...] ett normalt och onormalt sätt att vara en sexuell person på".³⁰ Ambjörnsson menar att queerteorin ger oss ett medium för att ifrågasätta normativa sanningar om genus, sexualitet och normalitet för att främja en mer rättvis inkludering i samhället. Samtidigt belyser hon att själva identitetsskapandet för queera personer är en komplex och sårbar process.³¹ Enligt Ambjörnsson ska begreppet queer ses som ett kritiskt förhållningssätt till det normala och hon beskriver queer som ett paraplybegrepp för gruppen: lesbiska, homo-, bisexuella och transpersoner som tillsammans förkortas till lhbt och anses avvikande och faller därmed utanför normen.³² Rosenberg förklarar att begreppets syfte och främsta uppgift är att bryta upp traditionella kategorier inom kön, genom att tillämpa ett alternativt kön som är utanför det binära.³³

Enligt Ambjörnsson är *heteronormativitet* det första ledordet inom queerteori som ifrågasätts av Butler eftersom det heteronormativa samhället bygger på den binära dissonansen mellan man och kvinna.³⁴ På detta sätt blir män och kvinnor varandras motpoler i och med att det finns samhälleliga förväntningar i heteronormativiteten kring vad en man och kvinna bör och inte bör göra, se ut och bete sig.³⁵ Rosenberg förklarar att "heteronormativitet innebär ett antagande om att alla är heterosexuella och att det naturliga sättet att leva är heterosexuellt".³⁶ Således skapar det heteronormativa en binär uppdelning mellan vad som anses vara maskulint och feminint som menar på att vara feminin = kvinnlig = kvinna och maskulin = manlig = man.³⁷ Definitionen av att det feminina är kvinnligt och det maskulina är manligt, kallar Butler för den *heterosexuella matrisen*. Den förklarar hur de två könen framställs som de

²⁸ Ibid., s. 15.

²⁹ Rosenberg, 2002, ss. 10-14.

³⁰ Ambjörnsson, 2016, s. 16.

³¹ Ambjörnsson, 2016, s. 130.

³² Ibid., s. 15.

³³ Rosenberg, 2002, s. 11,17.

³⁴ Ambjörnsson, 2016, s. 112.

³⁵ Ibid., s. 94.

³⁶ Rosenberg, Tiina (2005) "Inledning", i Tiina Rosenberg (red.), *Könet brinner!* Judith Butler; i urval av Tiina Rosenberg, Stockholm, s. 11.

³⁷ Rosenberg, 2002, s. 71.

enda möjliga identiteterna.³⁸ Ambjörnsson förtydligar Butlers förklaring till det heterosexuella och utvecklar hur en kvinna enbart kan framstå som en kvinna om hon har en kvinnokropp som kategoriseras som en kvinnokropp.³⁹ På så sätt förklarar Ambjörnsson hur den heterosexuella matrisen ses som den mest centrala i det västerländska samhället och som styr det liv vi ska sträva efter.⁴⁰ Samtidigt betonar Butler hur dessa normer och förväntningar kring det heteronormativa inte är oföränderliga utan att det finns utrymme för att utmana och omforma dessa. Eftersom det heterosexuella utgår från en attraktion mellan män och kvinnor, belyser Butler hur personer som står utanför det heterosexuella utmanar begärsföljden av den traditionella uppfattningen om kön, genus och sexualitet.⁴¹ I *Genus Ogjord*, skriver Butler om hur själva genuset inte är detsamma som ens sexualitet. "Sexualitet följer inte av genus i den meningen att det genus som du "är" bestämmer vilken slags sexualitet du "har".⁴² Istället förklarar Butler hur genus och sexualitet är två sociala konstruktioner som skapas och upprätthålls genom kulturella normer som inte nödvändigtvis behöver vara sammankopplade. Butler menar att det är möjligt att ha en annan sexuell läggning än den läggning som förväntas utifrån biologiskt kön.⁴³

3.3 Genusperformativitet och kön

De Beauvoir utforskar den retoriska frågan om kvinnor finns genom att ifrågasätta kvinnors existens. Är en kvinna enbart en kvinna på grund av sin biologi? Med en vagina, livmoder och äggstockar? På samma sätt, är en man enbart en man baserat på sin penis och sina testiklar?⁴⁴ De Beauvoir ifrågasätter på så sätt om en kvinna kan vara en kvinna utan att ha en livmoder, och om en man kan vara en man utan dess fysiska attribut. I sin bok *Det andra könet* myntade de Beauvoir uttrycket "Man föds inte till kvinna, man blir det".⁴⁵ De Beauvoirs citat är en central referenspunkt för den globala feministiska rörelsen, i vilken de Beauvoir uppmärksammar att kön inte är något man föds till, utan snarare något som formas av ens uppfostran och sociala omgivning som påverkar samhällets förväntningar och normer kring kön. Därmed konstaterar hon att kvinna är konstruerad och inte statisk.⁴⁶ Även Butler

³⁸ Ambjörnsson, 2016, s. 94.

³⁹ Ibid., s. 95.

⁴⁰ Ibid., s. 131.

⁴¹ Rosenberg, Tiina (2004). "Inledning: Judith Butler och den nya genuspolitiken" (Ur: Butler, Judith (2004) *Genus ogjort – kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag, s. 12.

⁴² Butler, Judith (2004). *Genus ogjort – kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag, s. 36.

⁴³ Butler, 2004, s. 36.

⁴⁴ De Beauvoir, Simone (1995). *Det andra könet*. (Ny pocketutg.) Stockholm: Norstedt/PAN, s. 9.

⁴⁵ De Beauvoir, 1995, ss. 161-162.

⁴⁶ Ibid., ss. 161-170.

menar att kön/genus är en social konstruktion och något som kontinuerligt konstrueras genom sociala interaktioner och diskursiva praktiker. Detta sätt att se på kön/genus kallar Butler för genusperformativitet.⁴⁷

Butlers teori om performativitet är att kön, genus och sexualitet är att göra, inte vara. I relation till ens genus, och då genusperformativitet, belyser Butler att genus inte är biologiskt, utan att genus skapas i relation till det individuella "jaget".⁴⁸ Butler menar att genus är konstruerat och föränderligt för att utmana och förändra samhällets syn på genus och belyser att genus, maskulinitet och femininitet inte tillhör den könade kroppen, utan att det istället är en process som skapar vad vi kallar för genus.⁴⁹

Precis som de Beauvoir motsätter sig Butler påståendet om att kön är något som är förutbestämt och biologiskt givet. Butler betonar att det är genom kontinuerliga processer av konstruktion och repetition av genusnormer som det binära könssystemet upprätthålls och förstärks i samhället. Vad som skiljer dem åt är Butlers ifrågasättande av de Beauvoirs tankar om hur en kvinna kan bli något som hon aldrig tillhört. I *Genustrubbel* undersöker Butler feminismens subjekt, nämligen "kvinnan" och de exkluderingsmekanismer som kretsar kring den vita, västerländska, heterosexuella medelklasskvinnan.⁵⁰ Dessa mekanismer leder till att kvinnor som står utanför denna ram (samt lesbiska, bisexuella och de som inte identifierar sig som kvinnor) utesluts. Butler påpekar att begreppet "kvinna" ständigt skapas och ombildas, vilket gör att kvinnor reduceras till objekt.⁵¹

Medan De Beauvoir analyserar kvinnans förtryck och framhåller subjektivitet och jämlikhet, ifrågasätter Butler binära köns kategorier och betonar kön som en social konstruktion med fokus på performativitet och kontinuitet i genusförståelse. Butler ifrågasätter på så sätt uppdelningen mellan begreppspar könet och genus utifrån den feministiska teoribildningen som uttrycker att könet är det biologiska och det naturgivna, medan genus sätts i kontext till det sociala könet som är konstruerat. Butler ställer sig kritisk till hur feminismen har tolkat dessa två begrepp, där det biologiska könet förknippas som något primärt medan genus (de som står utanför de heteronormativa köns kategorierna) anses vara något sekundärt.⁵² Butler

⁴⁷ Rosenberg, 2002, s. 69.

⁴⁸ Berg, Martin & Wickman, Jan (2010). *Queer*. Malmö: Liber, s. 40.

⁴⁹ Butler, Judith (2004). *Undoing gender*. New York : Routledge, ss. 30-31.

⁵⁰ Butler, 2007, s. 10.

⁵¹ *Ibid.*, s. 11.

⁵² *Ibid.*, s. 11.

menar att det är just denna placering, av en första plats och en andra plats, som skapar klyftor i samhället.

4. Metod - Kvalitativa, semistrukturerade intervjuer

Intervjuerna har i likhet med de som Bremer tidigare gjort varit semistrukturerade där jag använt mig av en etnologisk, kvalitativ forskningsmetod som innefattar intervjuer med förutbestämda frågor.⁵³ Valet av kvalitativ metod är baserat på Steinar Kvale och Svend Brinkmanns bok *Den kvalitativa forskningsintervjun* som är noggrant utvald i relation till dess motsatta - kvantitativa metoder.⁵⁴ Den kvalitativa metoden öppnar upp för mer öppensinnade samtal som är nödvändigt i relation till uppsatsens omfång. Om fallet var att utgå från en kvantitativ metod, anser jag att resultatet skulle sakna komplexiteten i det individuella perspektivet i relation till icke-binära personers klädstil.

Eftersom att uppsatsen är en mode-etnologisk undersökning med ett högre vetenskapligt syfte utifrån en vetenskapsteoretisk reflektion, finns det inslag av fenomenologi där upplevelsen är central eftersom att jag är intresserad av informanternas livsvärde. Livsvärdena i denna uppsats är erfarenhetsbaserade förståelser av verkligheten där informanterna har sina individuella uppfattningar och där jag har mina.

4.1 Informanter & Subjektiva föreställningar om pronomen

Jag har intervjuat tre icke-binära svenska personer i april månad 2023. Den första informanten som deltog i studien var Mikael som gärna ville bli omnämnd och inte anonymiserad. De andra informanterna Chelle och Chase la inte större vikt om att bli omnämnd. Därav kommer alla de informanter som valt att delta i studien att nämnas.

För att minska påverkan av mina egna subjektiva föreställningar om intervjupersonernas pronomen, har frågor som "Vad är ditt pronomen?" tillkommit. Frågor som dessa, möjliggjorde att informanterna fick definiera sig själva utifrån sina egna termer och som gav en nyanserad representation av deras identitet som i sin tur främjar en mer inkluderande och

⁵³ Bremer, Signe (2011). "Med kroppen in i berättarrummet" Ingår i: Etnografiska hållplatser: om metodprocesser och reflexivitet. Kerstin Gunnemark (red.), Lund: Studentlitteratur. s. 195.

⁵⁴ Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, (3:de utg.) Studentlitteratur, Lund.

respektfull forskningsprocess. Som svar på frågan är Mikael's pronomen han, Chelles pronomen hen/han och Chase pronomen dem.

4.2 Material, urval och avgränsningar

Kvale och Brinkmann belyser vikten av att välja lämpliga informanter för att etablera ett förtroendefullt förhållande mellan forskaren och informanten.⁵⁵ Uppsatsens intervjuer och urvalet av tre icke-binära är på så sätt ett genomtänkt urval. Genom att få svar på mina frågeställningar (se kapitel 1.2) har jag sökt personer från Sverige, i olika åldrar och från olika bakgrunder. För att hitta urvalet till min studie kontaktade jag först ett flertal profiler på plattformen Instagram (vissa med större profil än andra) som identifierar sig som icke-binära. Inom kort svarade *Mikael*, min första informant till denna studie. Sedan riktade jag mig åt mitt eget kontaktnät genom att skriva ett inlägg på Facebook. Jag valde även att höra av mig till Facebookgrupperna ”Trans och icke-binära Sverige”, ”HBTQ+” och ”HBTQ, Sverige”. Eftersom jag själv inte är en del av dessa gemenskaper, var jag inte medlem i grupperna och behövde därför be om hjälp från administratörerna. Kort därefter fick jag uppemot 10 svar från personer som sett administratörernas inlägg om att jag söker två icke-binära informanter. Jag fick en överväldigande positiv respons, större än vad jag hade förväntat mig, vilket gjorde att jag övervägde att inkludera fler informanter i min studie. Det tog cirka tre veckor att finna informanter till studien och med hänsyn till uppsatsens omfång och tidsram valde jag att enbart genomföra tre intervjuer. Jag är även medveten om att mitt resultat inte kan omfatta alla icke-binära personer i Sverige. Icke-binära personer är egna individer, med olika relationer till dess genus, kön och sexualitet. Därför kan dessa personer inte placeras i fack eller tillskrivas tillhörandet av en och samma icke-binära identitet.

4.3 Intervju, transkribering och tematisering som analysmetod

Intervjuerna genomfördes dels genom ett fysiskt möte hemma hos mig, och dels via videolänk. Dessa tre intervjuer omfattade cirka en timme av varje informantens tid. Datainsamlingen genomförs med hjälp av semistrukturerade djupintervjuer där jag tagit fram en intervjuguide utifrån mina forskningsfrågor. Den intervjuguide som utformades till intervjuerna går att se under bilaga 1.⁵⁶ Dessa tre intervjuer spelades in och transkriberades i sin helhet med informantens samtycke. Intervjuerna transkriberades samma dag och dagen

⁵⁵ Kvale, Brinkmann, 2014, s. 33.

⁵⁶ Se bilaga 1, s. 33-34.

efter intervjutillfället. I transkriberingen transkriberade jag ordagrant det som sades, med undantag för de få gånger informanterna delade med sig av personlig och känslig information som inte kändes tillämplig att applicera i en analys och ett resultat.

Som analysmetod har intervjuerna tematiserats utifrån gemensamma teman och mönster i deltagarnas svar samtidigt som jag har jämfört och kontrasterat vissa svar mot varandra. Dessa tre teman omfattar för det första, den individuella stilen (med underkategorin: klädernas betydelse i ett självuttryck), för det andra, normer och stereotyper, för det tredje, ett skifte i synen på kläder och stil.

4.4 Etiska överväganden och potentiella risker

Vid forskning på humanistisk nivå, inkluderande kandidatuppsatser som involverar individer eller insamling av information om människor, är rapporten om *Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* relevant. Vetenskapsrådets grundläggande principer inkluderar fyra krav: samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.⁵⁷ Det är av största betydelse att jag som forskare efterlever dessa principer för att säkerställa ett etiskt korrekt tillvägagångssätt vid insamling av data och att bevara respekten för de deltagare som är med och deltar i studien.⁵⁸ Kvale och Brinkman belyser området: Etiska frågor kring intervjuande och den kvalitativa forskningsintervjun som kontext, och till en början förklarar hur intervjuer är ett essentiellt redskap inom den kvalitativa forskningen. Det etiska övervägandet är därav viktig i det samband i hur forskningsfrågorna ställs och vilka frågor som kan tillkomma under intervjuns gång.⁵⁹ Som forskare är det därför ytterst viktigt att identifiera potentiella risker i förväg samt vidta lämpliga åtgärder, allt för att minimera dessa. Som forskare har jag valt att upprätthålla detta tillvägagångssätt där jag kommer att använda mig av citat från informanterna för att belysa mina slutsatser och ta hänsyn till dessa etiska aspekter när jag rapporterar mitt resultat.

⁵⁷ Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2002-01-08-forskningsetiska-principer-inom-humanistisk-samhällsvetenskaplig-forskning.html> (Hämtad 2023-05-5)

⁵⁸ Patel, Runa & Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4. upl.) Lund: Studentlitteratur, ss. 62–64.

⁵⁹ Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, (3:de utg.) Studentlitteratur, Lund, s. 33.

Kvale och Brinkmann menar även att det är till sin yttersta vikt att reflektera över själva syftet med sin undersökning för att arbetet ska verka genomarbetat.⁶⁰ Trots att syftet med uppsatsen är välmenande, kan det finnas förutfattade risker för intervjupersonerna som kan omfatta allt från förlust av integritet till rättsliga konsekvenser eller stigmatisering. Något som helst skall undvikas. För att uppfylla samtyckeskravet och informationskravet är det viktigt att jag som forskare tydliggör uppsatsens syfte för intervjupersonerna, som enbart är till för denna studie. Enligt Bremer bär forskaren på ett visst ansvar för de personer som de forskar om.⁶¹ Därför är det viktigt att framhäva att vem som helst, när som helst kan avbryta sin medverkan för att upprätthålla en god forskningssed.⁶²

4.5 Reflexivitet

Enligt Kerstin Gunnemarks bok *Etnografiska hållplatser* är det viktigaste elementet för att genomföra en väl utförd etnografisk studie att utgå från ett reflexivt ställningstagande. Det reflexiva ställningstagandet ger möjligheten att observera de informanter som studeras, vilket möjliggör att jag som närvarande forskare blir mer medveten om min position i forskningsprocessen.⁶³ Det reflexiva ställningstagandet innebär således att forskaren skall förstås som en slags medskapare av vad som studeras för att studien skall anses trovärdig. Det innebär även att forskaren måste ifrågasätta sin egen bekännelse eftersom forskarens närvaro kan komma att påverka resultaten. Vidare bidrar dessa olika antaganden till ökad transparens i resultatdelen, enligt Kerstin Gunnemark. Därför, är det av yttersta vikt att jag som forskare inom området av HBTQI+ personer använder mig av ett reflexivt ställningstagande. Detta är särskilt relevant när jag studerar icke-binära personers upplevelser av sin stil och hur det påverkar deras uppfattning av genus. Genom att vara reflexiv kan jag som forskare vara mer medveten om samhällets egna fördomar kring genus och stil och hur dessa kan påverka mina intervjuer. Gunnemark belyser att genom att vara reflexiv och ifrågasätta dina egna förförståelser och ställningstaganden kan du också bättre förstå informanternas perspektiv och då informanternas perspektiv på sin stil.⁶⁴

⁶⁰ Kvale, Brinkmann, 2014, ss. 77-78.

⁶¹ Bremer, 2011, s. 52.

⁶² Vetenskapsrådet. (2017). God forskningssed. Stockholm.

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html> (Hämtad 2023-05-10)

⁶³ Gunnemark, Kerstin (2011). "Metodprocesser och kunskapsförståelse." Ingår i: *Etnografiska hållplatser: om metodprocesser och reflexivitet*. Kerstin Gunnemark (red.), Lund: Studentlitteratur. ss. 24-38.

⁶⁴ Gunnemark, 2011, ss. 24-38.

4.6 Jag är ytterst medveten om att...

Intervjufrågorna har ett brett omfång och kan, i vissa fall, vara svåra att svara på. Som forskare förlitar jag mig på svaren från mina informanter, vilket resulterade i att inte dela ut intervjufrågorna i förväg. Detta gjordes i syfte då mitt uppsatsområde är ett nischat sådant, samtidigt som det är så pass brett att vissa svar kan formuleras utifrån vad en önskas höra som inte alltid överensstämmer med en första instinkt. Jag säger inte att det ena är bättre än det andra, då alla sitter på olika kunskaper. Å andra sidan väcker det en större nyfikenhet hos mig som forskare att addera spontana följdfrågor till informantens svar än att få en överarbetad sådan. Jag är medveten om att en semistrukturerad intervju kräver en strukturerad disciplin. Samtidigt som jag är medveten om att en strukturerad intervju skulle kräva ett ännu större ansvar, där jag som icke tillhörande den icke-binära eller HBTQI+rörelsen befinner mig i.

5. Resultat och Analys

I följande kapitel presenteras den analys av intervjumaterial som har samlats in med hjälp av semistrukturerade intervjuer från tre icke-binära informanter, Mikael, Chelle och Chase. Intervjumaterialet har kodats och delats in i tre teman med en underkategori i det första temat, som har utformats utifrån de intervjusvar som har framkommit. Dessa teman är för det första, den individuella stilen (med underkategorin: klädernas betydelse i ett självuttryck), för det andra, normer och stereotyper och för det tredje, ett skifte i synen på kläder och stil.

5.1 Den individuella stilen

Samtliga tre informanter delar med sig av insikten om att den icke-binära identiteten har varit en gradvis process som tagit tid att komma fram till, inte minst i deras val till sin stil. I relation till queerteoretiska ramverk och tidigare forskning, resulterar min kvalitativa studie till icke-binära personers perspektiv på sin stil i relation till den betydelse kläderna har i att skapa en egen identitet. För att förstå dissonansen mellan icke-binära personer och icke-binära individers relation till sin stil, likt sitt genus, är det av yttersta vikt att skilja dessa åt och att inte generalisera.

I intervjuerna med Mikael och Chase, beskriver informanter sin relation till sin stil som en viktig roll för dem som icke-binära individer. För Chelle har stil en ganska stor betydelse men den har skiftat fram och tillbaka i perioder. Alla tre informanter svarade i likhet med att klä

sig icke-binärt som något individuellt men att det kan betyda olika beroende på vem frågan ställs till. I Mikael's intervju, förklarar han hur det alltid är utifrån ens egen individuella uppfattning och säger:

Jag har fått under de åren som jag varit aktiv på Instagram, kommentarer som ”Det där är inte icke-binärt, det är kvinnligt”. Jag tror att det handlar väldigt mycket om hur man själv ser sig och vad som är icke-binärt för mig, som för mig har varit allting utanför det vanliga. För mig är icke-binärt så som jag är, och den klädseln jag har.⁶⁵

(Mikael)

Mikael belyser vikten av en individuell självdefinition och betonar att icke-binäritet kan vara unikt för varje individ och som nödvändigtvis inte alltid följer konventionella normer. Mikael beskriver sin relation till sin stil genom att uttrycka sin identitet utåt genom kläder, som enligt honom har varit utanför det vanliga. Precis som Mikael, anser även Chase att kläder är en viktig del av deras identitet som icke-binär. Det som skiljer Chases relation till deras klädstil är att det finns en strävan om att komma så långt bort från deras tillgivna kön som möjligt. Dem förklarar:

...för mig är det att klä mig så som jag känner representera mig, oavsett vilket kön kläderna har. Kläder har varit en väldigt stor del för att jag vill komma så långt ifrån mitt tillgivna kön. Jag har liksom försökt att hitta en stil som passar mig och som liksom utstrålar mig och att kläderna inte står för mitt kön.⁶⁶

(Chase)

Chase beskriver hur dem aktivt söker efter en stil som utstrålar deras som individ och som inte begränsas av traditionella normer och synsätt kring klädsel. Det är en process som sträcker sig bortom deras tilldelade kön. Utifrån Butlers teori om genusperformativitet, där genus ses som något konstruerat, kan kläder betraktas som en form av performativ handling och ett sätt att uttrycka sitt genus.⁶⁷ Detta synliggjordes i informanternas berättelser om hur deras klädstil har förändrats över tid. Chelle beskriver sin egen utveckling när hen/han säger:

Jag växte upp med väldigt ”nu kommer jag prata i stereotypiska termer”, väldigt flickigt och feminint. Det var mycket klänningar, det var mycket rosa. Så var det hela vägen upp till högstadiet, det var kjolar

⁶⁵ Intervju med Mikael (2023-04-18)

⁶⁶ Intervju med Chase (2023-04-27)

⁶⁷ Butler, 2007.

och det var klackskor. Sen i gymnasiet gick jag modedesign och då vågade jag utforska min stil lite mer. Då blev den lite mer androgyn men fortfarande åt det feminina hållet. Sen kom jag ut som icke-binär 2020, vände jag och tänkte: ”Nu ska jag se icke-binär ut, så nu ska jag vara av maskulin” - för att det är motsatsen till vad jag har haft tidigare. Så då gjorde jag en helomvändning och gick väldigt mycket i hoodies, men också t-shirt under skjorta och klassiska maskulina stil-ihop-sättningar där jag började sätta ihop kläder på ett annat sätt. Sen under de senaste två åren har jag insett att det inte känns helt rätt och istället kombinerar mitt väldigt feminina med det maskulina också.⁶⁸

(Chelle)

I citatet förklarar Chelle hur hen/han tidigare klätt sig på ett ”typiskt” feminint sätt och att det skett en gradvis förändring mot en mer androgyn stil under de senaste åren. Precis som Halberstam förklarar hur det maskulina även kan kombineras med kvinnliga plagg, integrerar Chelle idag både feminina och maskulina element i sin stil som går bort från de heteronormativa konventionerna.⁶⁹ Precis som Warkander skriver om att queer estetik utmanar dessa heteronormativa klädstilar och kan fungera som ett motstånd mot binära normer, bryter Chelle dessa normer genom att kombinera både feminina och maskulina klädesplagg.⁷⁰ Hen/han belyser detta genom att säga:

... nu kan jag ha en glittrig topp och sen har en skjorta över, så att jag får båda delar.

(Chelle)

Informanterna framhåller att kläder har en betydelsefull roll i deras vardag och hur de ser på sig själva. Dessa erfarenheter kan kopplas till Butlers queerteoretiska tankar som går att applicera på hur kläder spelar en viktig roll i förandet av kön och identitet men även hur kläder kan bidra till att skapa en atmosfär, som informanten Mikael förklarar:

När man vågar uttrycka sig och visa vem man är så skapar det en trygghet hos andra också, man kan börja öppna sitt hjärta lite grann.

(Mikael)

På så sätt förklarar Mikael att kläder fungerar som en katalysator för en tydligare öppenhet till sin omgivning. Mikael öppnar även upp och förklarar varför han klär sig i kvinnligt kodade kläder och säger:

⁶⁸ Intervju med Chelle (2023-04-27)

⁶⁹ Halberstam, 1998, s. 8.

⁷⁰ Warkander, 2016, ss. 24-40.

Jag tycker att det är tjejer och kvinnor som klär sig snyggt. Jag har alltid varit inspirerad av deras stil så varför ska inte jag som man kunna vara inspirerad av tjejer och kvinnors klädstil? Jag tror att när man börjar närma sig att prova det motsatta könets kläder, det är då man först börjar förstå hur mycket kläder betyder.

(Mikael)

Mikaels resonemang för tankarna till Butlers föreställning om att kön inte är en biologisk givenhet utan snarare en social konstruktion som upprätthålls genom repetitiva handlingar och normer.⁷¹ Det är genom att utmana dessa, som vi kan bryta mot det traditionella binära tankesättet i hur vi bör och inte bör klä oss. Genom att våga klä sig i kvinnokodade kläder bidrar Mikael med en ökad acceptans för män att klä sig fritt. Mikael förklarar att:

...det är någonting med kläder som gör att man blir mer självsäker och att man våga göra saker. Jag vågar visa vem jag är med mina kläder. Jag känner att jag inte visar vem jag är när jag inte bär de kläderna som jag inte får bära. Men ibland tar jag gärna ett steg tillbaka för ibland orkar jag bara inte, men det finns ju de som inte kan ta detta steget tillbaka. Vissa blir ju utsatta eller trakasserade på grund av vad som helst.

(Mikael)

Ovan belyser Mikael att kläderna tillför honom självsäkerhet samtidigt som de även kan provocera folk med negativa földeffekter som trakasserier. Han förklarar det som en balansgång mellan att våga uttrycka sig fritt, att orka ta emot kritik och att ibland ta några steg tillbaka när orken tryter. Det får mig att tänka på Gunns avhandling, där hon framhåller hur individuella klädval kan påverkas av normer och förväntningar, samtidigt som kläder fungerar som en form av motstånd.⁷² I relation till Warkanders uttalande om queer estetik och hur klädernas roll är avgörande för att det normativa synsättet ska kunna ifrågasättas, bekräftar även Mikael på så sätt att samhällets normer och stereotyper är kännbara, samtidigt som han hävdar sin klädstil och genustillhörighet på sitt sätt, trots det bemötande han får.⁷³

5.1.1 Klädernas betydelse i ett självuttryck

Precis som Wilson förklarar att mode är ett självuttryck och ett identitetsskapande, betonar informanterna klädernas betydelse med en känsla, när de för första gången kände att de fick klä sig fritt.⁷⁴ Likväl är det värt att ha i åtanke hur känslan av att klä sig fritt kan dels skapa

⁷¹ Butler, 2004, ss. 30-31.

⁷² Gunn, 2016.

⁷³ Warkander, 2016, s. 40.

⁷⁴ Wilson, 2003, s. 117-133.

glädje men dels ett obehag beroende på hur personen i sig relaterar till sin könsidentitet. Detta belyser även Ambjörnsson när hon förklarar hur identitetsskapandet för queera personer är en komplex och sårbar process.⁷⁵ Om det vore en skala där glädje och obehag är två ytterligheter, så skulle min informant Chelle hamna i mitten. Chelle beskriver sin känsla i relation till att vara obrydd, som enligt hen/han:

...kan betyda väldigt många olika saker men på det sättet att man tolkar det från att bry sig för mycket till att inte bry sig...

(Chelle)

Jag tycker att Chelle belyser en viktig aspekt här, i att våga visa en obrydd känsla när hen/han klär sig precis som hen/han vill och som jag tror är resultatet i att suddas ut de binära klädgränserna. Andra informanter som Chase, belyser andra viktiga aspekter och förklarar sin känsla i relation till en befrielse och som en tyngd som äntligen lyfte från deras axlar. Precis som Chase, beskriver Mikael sin relation till det fria fast belyser sin känsla med ordet könseufori och ställer det i kontrast till begreppet könsdysfori vilket han konstaterar är den motsatta känslan.

Det finns ett ord som är ganska förknippat med transpersoner och som är jobbigt för vissa, det kallas för könsdysfori. Det är det här med att man inte känner sig hemma i sitt uttryck eller i sin kropp eller sitt sätt att vara. Men sen finns det ett ord som jag tycker man ska lyfta mer som heter könseufori. Det är lite det här... att du vet.. man blir lycklig av att se sig själv i spegeln och sina egna kläder och vem man är. Det är liksom motsatsen som jag inte hade någon känsla av innan heller.

(Mikael)

Mikaels citat betonar vikten av att uppmärksamma könseufori och hur det kan generera lycka genom att se sin egen spegelbild och klädsel i linje med sin könsidentitet. Graden av dysfori varierade bland deltagarna, och de som beskrev sin dysfori i relation till euforin beskrev det som en stunds lindring från de svåra känslorna. För vissa, särskilt de personer som hade upplevt svår dysfori under en längre tid, blev könseuforin en stark känsla som nästan fick dem att glömma det lidande de tidigare har upplevt. Att fysiskt överensstämma med sin könsidentitet gav också insikter om de utmaningar de tidigare har kämpat med och vad dessa gått miste om. Mikaels perspektiv på könseufori bidrar således till en djupare förståelse av de olika känslor och upplevelser som en icke-binär kan känna i relation till sin identitet. En av

⁷⁵ Ambjörnsson, 2016, s. 130.

dessa känslor beskriver Mikael när han berättar om sin barndom och hur han sedan dess känt en stark motvilja i att vara fastlåst i det binära. Mikael berättar att han än idag mår väldigt dåligt när han klär sig manligt kodat, samtidigt som Mikael säger att:

...det nu blivit lättare med åren att klä sig lite mer på sina egna villkor och om jag får göra det när jag vill.

(Mikael)

Mikael belyser att det blir enklare med åren att klä sig mer efter sina egna preferenser och att ha friheten att klä sig som han vill, när han vill. Mikael understryker på så sätt Ahmeds tankar om hur våra individuella upplevelser till objekt (kläder) och våra kroppar formar oss som individer och vår identitet genom att fatta individuella beslut. Queera personer anses mindre värda i det fysiska rummet, men Mikael förklarar att det har blivit lättare med åren att fatta beslut utifrån sina egna villkor.^{76 77}

5.2 Normer och stereotyper

Ambjörnsson belyser hur det västerländska samhället är heteronormativt och hur vi får lära oss att det heterosexuella livet och den heterosexuella matrisen är det liv vi ska sträva efter i vad som anses vara socialt accepterat.⁷⁸ Det placerar de personer som inte tillhör det tvåsamma som icke-binära, i en utsatt position. Hon menar att för att normen ska framstå som normal är den beroende av att det finns en avvikelse som pekas ut.^{79 80} Samhällets normer visar sig extra tydliga när det kommer till våra klädval. Chase förklarar att:

Jag tycker det har pushat på i modevärlden där man kan se plagg för barn där en tjej ska ha rosa kläder med en prinsessa på och för pojkar så är kläder starka. Men kan inte en kvinna vara stark? Kan inte en pojke vara liten prinsessa?

(Chase)

Chase framhäver hur viktigt det är att vara medveten om och ifrågasätta normer för att aktivt kunna bryta dem. Även Mikael uttrycker en strävan att bryta mot traditionella

⁷⁶ Ahmed, 2006, s. 16.

⁷⁷ Ibid., s. 158ff.

⁷⁸ Ambjörnsson, 2016, s. 131.

⁷⁹ Ibid., s. 15.

⁸⁰ Ibid., s. 131.

könsstereotyper och betonar vikten av att kunna uttrycka sig i kläder som anses vara feminina, även om han är en man. Mikael säger:

...Jag tror att jag försökte att bryta dem. Hela min Instagram är baserad på att jag ska visa som man man kan klä sig snyggt även i de kläderna som anses vara kvinnliga, att det inte blir till ett skämt. Jag har alltid velat uttrycka mig i att det ska vara snyggt och propert och se bra ut på mig även om det förknippas med kvinnlig klädsel.

(Mikael)

Chase poängterar att dem inte identifierar sig med traditionella könsstereotyper och säger:

Jag gillar ju att ha stora tröjor för att liksom inte visa att jag har bröst typ. Jag vet att det finns några tröjor som jag har där det ändå känns okej, där det syns att jag har bröst men där det mer ser ut som ett manligt bröst. Jag gillar kläder som går ifrån normen för att försöka få mig att se annorlunda ut liksom.

(Chase)

Precis som Halberstam undersöker hur begreppet maskulinitet inte enbart tillhör män, utan även kvinnor, är Chase en tydlig jämförelse i hur maskulinitet även finns bland icke-binära personer som även de utmanar traditionella normer.⁸¹ Chase betonar också vikten av att inte döma andra för deras klädval och att ifrågasätta varför kläder måste vara kopplade till kön. Som ett svar på intervjufrågan och uppsatsens frågeställning om hur normer och stereotyper påverkar valet av stil hos personer som identifierar sig som icke-binära, svarar Chase att:

...det pratas mycket om att ”Om du är klädd i kvinnokläder och är icke-binär, hur kan du vara icke-binär då liksom?”. Att det även är åt andra hållet, att ”Om du klär dig i det traditionella så måste du vara kvinna liksom?”. Eller att ”Om du klär dig i manliga kläder och du säger att du är icke-binär, hur mår du inte dåligt av att klä dig i de kläderna?”

(Chase)

Precis som Chase nämner att du som icke-binär ”ska” klä dig i det motsatta för att anses vara icke-binär, går kopplingen att dras i relation till Butlers resonemang om att inte begränsa individens sexualitet baserat på den läggning som förväntas utifrån biologiskt kön.⁸² Chelle diskuterar hur hen/han ställs inför ett ifrågasättanden när det kommer till hen/hans attraktion till kvinnor. Särskilt eftersom hen/han identifierar sig som icke-binära och som anses vara

⁸¹ Halberstam, 1998, s. 8.

⁸² Butler, 2006, s. 36.

motsatt till Chelles tidigare könstillhörighet. I relation till ens kön och ens genus, argumenterar Chelle för att attraktion inte primärt bestäms av kön eller genus och att det snarare är ett efterföljande fenomen. Detta perspektiv utmanar den heteronormativa ordningen som Butler så starkt kritiserar. Chelle visar på vikten av att inte se attraktion som en linjär process som startar med kroppen och följer en given riktning. Istället kan man se det som att kroppen och då, ens sexualitet är performativ, det vill säga att man konstrueras och förändras genom en social process, och att våra sexuella preferenser formas utifrån olika kontexter. Chelle, som är lesbisk och Mikael, som straight, utmanar på så sätt den heterosexuella matrisen, som Butler lyfter upp i sin teori. Chelle förklarar det som att:

Sen identifierar jag mig som icke-binär och lesbisk och där blir man ju automatiskt ifall man är ute med liksom en kvinna och man ser att det är ett par, så blir det allt automatiskt de här normerna för alla runt omkring en ställda. Att nu måste vi lista ut här... vem är mannen?...Who is the man?

(Chelle)

Chelle förklarar hur samhället är så pass fast i de binära normerna men även den heterosexuella matrisen som Butler nämner, att omgivningen nästan känner ett måste i att lista ut vem som är mannen i förhållandet. Mikael menar på att samhället saknar okunskap och brist på allmänbildning och att detta beror på att folk inte vet bättre än så.

5.3 Ett skifte i synen på kläder och stil.

Samtliga tre informanter poängterar att för en förändring skall ske i samhället, när det gäller att normalisera allas rätt till att klä sig precis som en vill, bör en tydligare syn på inkludering införlivas. För att denna förändring ska ske, uttrycker Chase en önskan om att:

...kön ska tas bort från kläder för att det bara är en tygbit.

(Chase)

Dem ifrågasätter varför det måste vara så begränsat och förklarar:

Varför kan man inte bara shoppa efter size? Om man bara slopar det kan alla bara gå fritt.

(Chase)

Chases synpunkt om att önska att kön tas bort från kläder och att slopa den binära uppdelningen, kan kopplas till Rosenbergs åsikt om att bryta upp traditionella binära

kategorier inom kön genom att tillämpa ett alternativt sådant.⁸³ På så sätt utmanar Chase binära normer och betonar individens frihet att klä sig utifrån sina egna preferenser och stil, vilket minskar risken för att människor placeras i fack som de inte tillhör. Detta belyser även Mikael när han säger:

...vadå, en snygg kjol kan vara rätt fin på killar också?...varför kan man inte bara sätta kvinnliga plagg på män ibland och tvärtom?

(Mikael)

Samtidigt uttrycker Chelle hur hen/han ibland känner en avundsjuka på personer som Mikael som är födda amab (assigned male at birth) och säger:

...för att ifall de tar på sig en kjol eller klänning så blir det väldigt mycket mer av ett statement, personen kommer att tolkas tydligt som queer eller normifrågasättande, på det sättet.

(Chelle)

Å ena sidan beskriver Mikael hur han får stark kritik för att vara queer och normbrytande och möter glåpord som "horunge" när han bär kjol eller klänning. I likhet med informanterna i Warkanders studie, har mina informanter också fått utstå skällsord.⁸⁴ Å andra sidan får Mikael som normkreatör en otrolig respons som motiverar andra till att våga bryta mot klädnormer och stereotyper. Mikael förklarar denna respons har lett till att:

Folk öppnar upp sig på ett helt annat sätt till mig och är mer trygga med att jag vågar visa vem jag är. Det finns inget förljuget med mig.

(Mikael)

Chelle delar en liknande syn som Chase och uttrycker en önskan om att klädkedjor och butiker ska fokusera på olika kroppstyper istället för att enbart betona traditionella könsnormer. Chelle menar att:

Ju mer man bygger upp modevärlden behöver man bortse från tankesätt som: "Så här ska kvinnorna se ut och så här ska männen se ut"... utan här har vi två olika stilar, välj vad ni vill.

(Chelle)

⁸³ Rosenberg, 2002, s. 11.

⁸⁴ Warkander, 2016, ss. 24-42.

Genom att förespråka en inkluderande syn på kläder och ge utrymme för olika kroppstyper, utmanar Chelle de binära könsnormerna och erbjuder alternativa perspektiv på hur män och kvinnor "ska" se ut. Chelle likt Chase betonar även hur dessa konsumerar en del second handplagg och beskriver:

Samtidigt så går jag väldigt mycket på second hand och där är det ju också uppdelat men det är också använda kläder som inte längre ska användas. Jag har tack och lov inte varit med om att jag kommit till en "kedjebutik" och köpt en herrskjorta, så har jag inte varit med om att någon frågat "Varför ska du köpa den här?". De tänker ju kanske i sitt huvud att ja men den här personen ska köpa det till en vän, eller en familjemedlem eller till sig själv beroende på hur open minded de är.

(Chelle)

Chelle uttrycker även hur hen/han numera kan konsumera utan att behöva ta ställning. Frågan som även ställdes till informanterna var om dessa hade några tankar om hur klädindustrin kan arbeta för att skapa mer jämställda klädalternativ för alla människor, oavsett kön, genus och sexualitet. Mikael svarade att:

...representationen är så otroligt viktigt och om vi har ett plagg som är gjort för en kvinna, varför kan vi inte bara ibland sätta det på en man i en annons? Och tvärtom, förstår du vad jag menar? Det är bara kläder, men det blir så mycket mer än kläder varje gång du sätter en väldigt sexig klänning på en kvinna eller en väldigt svart maskulin kostym på en man.

(Mikael)

Rosenbergs uttalande som beskriver hur normer bryts när avvikandet ifrågasätts.⁸⁵ Precis som Mikael förklarar att vi borde sätta ett kvinnligt kodat plagg på en man i en annons, är det kanske just det som krävs för att ett mer jämställt skifte i synen på kläder ska ske. Det kan även bidra till att skapa ett mer jämställt synsätt på kläder och uppmuntra till ett skifte i att se kläder som mer än bara kvinnliga och maskulina. På så sätt handlar det om ett erkännande om att kläder inte bara är yttre plagg, utan även uttryck för identitet, individualitet och självuttryck som Wilson och Kawamura belyser.⁸⁶ ⁸⁷ För att samhället skall bli mer inkluderande, uttrycker Mikael hur mitt bidrag med denna uppsats bidrar till en förändring samtidigt som han förklarar hur:

⁸⁵ Rosenberg, 2002, s. 17.

⁸⁶ Wilson, 2003, ss. 117–133.

⁸⁷ Kawamura, 2007, s. 34.

...det räcker ju inte att tjejer och gör det här utan det är killarna som också måste träda fram. De måste säga att det räcker med machonorm nu, det räcker med det här. För det viktigaste som man är att inte vara kvinnan, alltså, det är liksom ... och så länge det är det och att det är så otroligt starkt så blir det väldigt svårt för alla att leva.

(Mikael)

Utifrån de intervjusvar som granskats i analysen, blir det tydligt hur samhället placerar ansvaret på individen i att acceptera de konsekvenser som tillkommer när man är normbrytande. Det blir extra tydligt att du enbart har dig själv att skylla om du förbiser dessa normer. Detta samhällsliga resonemang känns tvetydigt, specifikt utifrån ett icke-binärt perspektiv. Istället bör samhället ta större ansvar för de påföljder som drabbar icke-binära. Detta samhälle, syftar jag till viss del utifrån Mikael's ovanstående resonemang om att det inte räcker att tjejer tar ställning utan att det även är killar som borde ta ett större ansvar gällande brytandet av normer.

För att summera det tredje och sista temat, önskar Chase och Chelle att kläder inte ska vara uppdelade efter kön utan att man istället ska shoppa utifrån storlek. Detta tankesätt utmanar de binära normerna och betonar individens frihet att klä sig enligt sina egna preferenser och sin egen stil. Genom att inkludera olika kroppstyper och ge utrymme för olika stilar, utmanas de binära könsnormerna och erbjuder istället alternativa perspektiv. Även Mikael betonar vikten av representation inom klädindustrin, där plagg som traditionellt associeras med ett kön kan användas i annonser med personer av andra kön. Detta kan således bidra till att skapa ett mer jämställt synsätt på kläder och uppmuntra till ett skifte för samhället att se på kläder som mer än bara just kläder.

6. Sammanfattande diskussion

Genom att undersöka och analysera icke-binära personers perspektiv på sin stil, har uppsatsen som syfte att ge en bild av hur stor roll kläder spelar i uttrycket av sitt genus. Målet med uppsatsen är att bidra med ny kunskap som berör det modevetenskapliga forskningsområdet och att öka förståelsen för icke-binära personers relation till de normer och stereotyper som finns kring kläder och vad en förväntas att bära.

För att svara på uppsatsens syfte och frågeställningar, har metoden bestått av kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Utifrån informanternas intervjusvar, tidigare forskning och teoretiskt ramverk har tre teman lagts fram i analysdelen. Det första temat “Den individuella stilen” och dess underkategori “Klädernas betydelse i ett självuttryck”, hjälper besvarandet av min första frågeställning. De slutsatser som kan dras kring vad det innebär att klä sig icke-binärt är framförallt utifrån individens egna uppfattning. Informanternas relation till sina kläder resulterade således utifrån ett individuellt självuttryck och ett identitetsskapande i sin stil. Det existerade likheter i många svar, specifikt i hur kläder spelar en viktig roll för uttrycket av genus. Informanterna beskrev med en gemensam faktor att kläder bidrog till en frihetskänsla i att forma sin egen stil. Bland dessa icke-binära klädstilar fanns det ett sökande åt det mer androgyna, kombinationer av det manliga och det feminina och feminint kodade kläder. Detta talar emot Wilsons tidigare forskning om att mode är beroende av kön.⁸⁸ Dessa olikheter och tankar kring dess klädval (som nämns i analysen) tillför en ny öppenhet som belyser hur sin stil spelar stor roll i uttrycket av sitt genus som icke-binär.

Det andra temat “Normer och stereotyper”, belyser uppsatsens andra frågeställning om hur normer och stereotyper påverkar valet av stil hos personer som identifierar sig som icke-binära. Resultatet visar att det finns en strävan att bryta dessa normer och stereotyper. Denna strävan finns som en gemensam nämnare bland informanternas svar där kläder fungerar som ett medium för att uttrycka och utmana sin identitet utanför de traditionella könsstereotyper som finns. Kläderna spelar på så sätt en betydande roll för icke-binära personer och dess identitet när dessa integrerar sig i samhället och som bidrar till att bryta ner de binära normerna kring klädsel.

⁸⁸ Wilson, 2003, ss. 117–133.

Det tredje temat ”Ett skifte i synen på kläder och stil”, åskådliggör den tredje frågeställningen om hur kläder kan fungera som ett medium för att främja inkludering för icke-binära personer. Resultatet har visat att samtliga tre informanter efterfrågar ett skifte och en förändrad syn på kläder och stil för att normalisera icke-binäras rättigheter att klä sig som de vill.

För att gå tillbaka till Simone De Beauvoirs citat ”Man föds inte till kvinna, man blir det” väcker de Beauvoir en tanke i hur vi sedan födseln sätter ett pronomen på ett spädbarn.⁸⁹ Om man varken föds till ett kvinnligt eller manligt kön, vilket även Butler lyfter, kan jag tycka att vi inte borde placeras inom det binära facket som enbart tillhör män och kvinnor. Jag tänker även på hur fördelaktigt det hade varit om alla barn slapp påverkas av vuxnas misogyna sociala konstruktioner från den dagen man föds. I alla fall när det kommer till bestämda klädesplagg och stereotypa färger som blått till en pojke och rosa till en flicka. Dessa tankar får mig att tänka på (och som tidigare nämnt inledningsvis) hur vi producerar och reproducerar en norm om hur människor förväntas klä sig, med ett hot mot de som skulle mot förmodan sticka ut (icke-binära).⁹⁰

I relation till den tidigare forskningen om queert mode (som skrivs om i analysdelen) bidrar min studie med ny forskning kring icke-binäras perspektiv på sin stil och skapar en diskussion om hur modebranschen kan bli mer inkluderande och tillgänglig för icke-binära personer. På så sätt får vi en större inblick i icke-binära individens uttryck till sin klädstil och sitt genus, vilket bidrar till att normerna som kretsar kring klädsel kan successivt suddas ut genom att vi pratar mer om det. Detta väcker även frågan om hur vi kan stötta fler personer som vågar klä sig queert och i sin egen stil. Det handlar om att skapa en kultur där olikheter uppmuntras och inte motarbetas, med en trygghet för alla att uttrycka sig genom kläder, utan rädsla för fördomar eller trakasserier. Det krävs att vi utbildar oss själva och andra om queera perspektiv. Vi måste utmana normer och skapa säkra utrymmen där individer kan vara sitt rätta jag, klädda i sin stil utan att dömas eller att ifrågasättas av andra.

Ett drömscenario är att våra kläder och individuella stilar fungerar som en slags manifestation av våra könsidentiteter där vi betonar och visar upp oss själva precis som vi vill, när vi vill, utan samhällseliga förtryck. På så sätt blir slutsatsen av denna studie att kläder är individuellt

⁸⁹ De Beauvoir, 1995, ss. 161-162.

⁹⁰ Se sida 3.

uttryck och att det varken är lämpligt att göra antaganden eller generalisera om icke-binära individers upplevelser relaterade till deras stil och klädval. Istället är det avgörande att respektera varje individs självuttryck och identitetsskapande och att tillåtas definiera sin egen stil utan att påtvinga några kategorier och att placeras i fack.

Uppsatsens resultat har givit mig som forskare en djupare förståelse för hur kläder är ett individuellt uttryck och som kan användas som ett medium för att bryta ner traditionella könsnormer och skapa nya. Bland dessa resultat, hoppas jag på att min forskning kan ge en värdefull insikt i hur icke-binära personer kan navigera och förändra samhällets uppfattning av genus genom kläder. För även om vi klär oss i enlighet med vårt eget uttryck, kan en ökad kunskap om kläder och dess betydelse leda till en större acceptans och inkludering för icke-binära personer, med förhoppningen att allt fler icke-binära hittar sin personliga stil.

6.1 Vidare forskning

Vidare forskning i förhållande till mitt ämne, skulle vara att studera icke-binäras uttryck till dess stil utifrån en större svensk kontext eftersom den svenska modeforskningen har stora kunskapsluckor att fylla. En av dessa är att undersöka konsumtionsteori utifrån ett queerperspektiv. Att undersöka konsumtionsteori skulle bidra till ytterligare en faktor i hur vi konsumerar kläder och hur detta påverkar vår uppfattning om vårt genus. På så sätt får vi en bättre förståelse för hur konsumtionskulturen påverkar icke-binära identiteter och deras relation till sin stil. Att addera ett konsumtionsperspektiv hade hjälpt till att utveckla en kritisk medvetenhet kring inkludering och jämställdhet för icke-binära. En annan intressant aspekt för vidare forskning är att lägga till fler synsätt utöver Butlers queerteori. Ett synsätt som är lämpligt är Michel Foucault teori om maktrelationer, för att sedan applicera hans tankar på de samhälleliga stereotyper och normer som finns kring klädsel.

En kritisk aspekt av min studie är hur informanterna svarar lika på många frågor om klädernas betydelse för sitt genus. Därför är en svaghet för denna studie att resultatet är baserat på endast tre djupintervjuer, vilket gör att mitt urval blir begränsat och svårt att dra några långtgående slutsatser för den generella icke-binära individen. Om så är fallet att jag väljer att göra en uppföljande studie med ett större omfång, hade ett större urval av informanter varit aktuellt för att sedan addera ett frågeformulär. Först då hade man kunnat se

flera gemensamma nämnare som speglar icke-binära personer samt korrelationer på ett tydligare sätt.

7.0 Referenser

Ahmed, Sara (2006). *Queer phenomenology: orientations, objects, others*. Durham, N.C.: Duke University Press.

Ambjörnsson, Fanny (2006). *Vad är queer?* Natur och Kultur, Stockholm.

Ambjörnsson, Fanny (2016). *Vad är queer?* Natur och Kultur, (2:a utg.) Stockholm.

Berg, Martin & Wickman, Jan (2010). *Queer*. Malmö: Liber.

Butler, Judith (2004). *Undoing gender*. New York: Routledge.

Butler, Judith (2006). *Genus ogjort – kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Butler, Judith (2007). *Genustrubbel – feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.

Bremer, Signe (2011). *Kroppslinjer: kön, transsexualism och kropp i berättelser om könskorrigering*. Diss. Göteborgs universitet. Göteborg: Makadam förlag

Bremer, Signe (2011). "Med kroppen in i berättarrummet" Ingår i: *Etnografiska hållplatser: om metodprocesser och reflexivitet*. Kerstin Gunnemark (red.), Lund: Studentlitteratur.

De Beauvoir, Simone (1995). *Det andra könet*. (Ny pocketutg.) Stockholm: Norstedt/PAN.

Gunn, Maja (2016). *Body acts queer: clothing as a performative challenge to heteronormativity*. Diss. Borås : Högskolan i Borås, 2016. Borås.

Gunnemark, Kerstin (2011). "Metodprocesser och kunskapsförståelse." Ingår i: *Etnografiska hållplatser: om metodprocesser och reflexivitet*. Kerstin Gunnemark (red.), Lund: Studentlitteratur.

Halberstam, Judith (1998). *Female Masculinity*. Durham, NC and London: Duke University Press.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, (3:de utg.) Studentlitteratur, Lund.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4. upl.) Lund: Studentlitteratur.

Pratt, M. G. and Rafaeli, A. (1993). Tailored Meaning: On the meaning and impact of organizational dress. *The Academy of Management Review*, vol. 18, No. 1.

Richards, Christina, Walter Pierre Bouman, Leighton Seal, Meg John Barker, Timo O. Nieder & Guy T'Sjoen (2016). Non-binary or genderqueer genders, *International Review of Psychiatry*, 28:1, 95-102, DOI: 10.3109/09540261.2015.1106446

Rosenberg, Tiina (2002). *Queerfeministisk agenda*, Stockholm: Atlas.

Rosenberg, Tiina (2004). "Inledning: Judith Butler och den nya genuspolitiken" (Ur: Butler, Judith (2004). *Genus ogjort – kropp, begär och möjlig existens*. (s. 12). Stockholm: Norstedts akademiska förlag).

Rosenberg, Tiina (2005) "Inledning", i Tiina Rosenberg (red.), *Könet brinner! Judith Butler; i urval av Tiina Rosenberg*, Stockholm.

Vänskä, Annamari (2014). From Gay to Queer—Or, Wasn't Fashion Always Already a Very Queer Thing?, *Fashion Theory*, 18:4, 447-463, DOI: 10.2752/175174114X13996533400079.

Warkander, Philip (2016). "Att man går där och ser halvkvinnlig ut, kan ju vara ganska provocerande " – Queer estetik och klubbiv i nutida Stockholm. *Lambda Nordica*, 14(3-4).

Wilson, Elizabeth (2003). *Adorned in Dreams: Fashion, Dress and Modernity* (London: I B Tauris, new edition [1985]).

Wilson, Elizabeth (1985). *Gender and Identity*. In *Adorned in Dreams: Fashion and Modernity*. London: I.B.Tauris.

Wilson, Elisabeth, Breward, C., Cole, S., McNeil, P., Karaminas, V., & Katz, J. D. (2013). *A queer history of fashion: From the closet to the catwalk*. V. Steele (Ed.). New Haven, CT: Yale University Press.

Yuniya, Kawamura (2007). *Modeologi: En introduktion till modevetenskap* Norstedts Akademiska Förlag.

Östling, Anna (2002). *Stil eller inte? Fornvännen*.

7.1 Internetkällor

<https://www.dn.se/om/hen-debatten/> (Hämtad 2023-04-18)

<https://www.eskilstuna.se/kommun-och-politik/hallbar-stad/hbtqi-> (Hämtad 2023-04-24)

<https://www.regeringen.se/artiklar/2018/06/historik-om-utvecklingen-av-hbtq-personers-rattigheter-i-sverige/> (Hämtad 2023-04-24)

<https://rfslungdom.se/ordlista/icke-binar/> (Hämtad 2023-03-27)

<https://rfslungdom.se/ordlista-page/> (Hämtad 2023-04-24)

Halperin, Shirley, "This Charming Man: Why We're Wild About Harry Styles", 2020-12-02.
<https://variety.com/2020/music/news/harry-styles-fine-line-hitmaker-of-the-year-1234842744/> (Hämtad 2023-05-14)

Vetenskapsrådet (2002). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Stockholm: Vetenskapsrådet.

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2002-01-08-forskningsetiska-principer-inom-humanistisk-samhällsvetenskaplig-forskning.html> (Hämtad 2023-05-5)

Bowles, Hamish, "Playtime With Harry Styles", Vogue, 2020-11-13.

<https://www.vogue.com/article/harry-styles-cover-december-2020> (Hämtad 2023-05-14)

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2002-01-08-forskningsetiska-principer-inom-humanistisk-samhällsvetenskaplig-forskning.html> (Hämtad 2023-05-5)

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssted.html> (Hämtad 2023-05-10)

8. Bilagor

8.1 Bilaga 1 - Intervjuguide

Intervjuguide - Kvalitativ semistrukturerad intervju

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur stor roll kläder spelar i uttrycket av ditt genus, med fokus på icke-binära personers perspektiv på sin stil.

Information till informant - rättigheter.

- En inspelning och transkribering kommer att ske och som kräver ett godkännande.
- Det går bra att avbryta intervjun när som helst.
- Det går bra att "passa" på frågor om så önskas.
- Deltagandet kan tas bort från studien efter intervjun om så önskas.
- Inspelningen raderas direkt efter transkriberingen.

Få frågor innan intervjuens start:

- Vill du vara anonym?
- Berätta lite kort om dig själv?
- Vad gillar du att göra på fritiden?
- Vilket pronomen tillskrivs du?

Frågor till informanterna

1. Vad innebär det att klä sig icke-binärt?
 2. Vilken betydelse har kläder och din stil för ditt vardagliga liv?
 - Är din stil en form av självuttryck?
 3. Hur skulle du beskriva din stil i förhållande till traditionella könsstereotyper?
 - Försöker du bryta mot dessa stereotyper på något sätt?
 4. Hur ser du på det traditionella talesättet kring heteronormativitet klädstil där ”kvinnor ska bära klänning och kjol, helst i rosa” och att ”män ska bära kostym och skjortor, helst i blått”?
 5. Har din stil förändrats över tid? I så fall, vilka faktorer påverkar ditt beslut att välja vissa kläder över andra?
 - Känner du att du har hittat din stil?
 6. Beskriv med två ord hur du kände när du för första gången fick klä dig fritt?
 7. Hur påverkar normer och stereotyper valet av stil hos personer som identifierar sig som icke-binära?
 8. Har du någonsin känt dig bekväm att ”bryta” mot normerna för hur du "ska" klä dig som ditt kön? Kan du berätta om det?
 9. Har du någonsin känt dig begränsad av klädnormer baserat på ditt kön?
 10. Vad kan jag, som ingår i den heteronormativa könskategori, bidra med för slags förändring när det kommer till att normalisera allas rätt till att klä sig precis som en vill?
 11. Vilka förändringar skulle du vilja se i samhällets syn på stil, kläder och genus?
 - Tror du att det finns några praktiska steg som kan tas för att främja en mer inkluderande syn på kläder och kön?
 12. Har du några tankar om hur kläindustrin kan arbeta för att skapa mer jämställda klädalternativ för alla människor, oavsett kön?
 13. Är det något du vill lägga till? Något du saknar?
- Tack för din medverkan!